

До спеціалізованої вченої ради Д 35.051.27
у Львівському національному університеті
ім. І. Франка МОН України
79000, м. Львів, вул. Січових Стрільців, 14

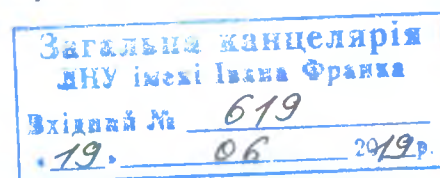
ВІДГУК

офіційного опонента доктора юридичних наук, професора, завідувача кафедри нотаріального та виконавчого процесу і адвокатури Київського національного університету імені Тараса Шевченка **Фурси Світлани Ярославівни** на дисертацію Майки Максима Борисовича на тему: «Виконання ухвал суду у цивільному процесі» подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право

Актуальність теми дисертаційної роботи

Правова характеристика суспільних відносин на стадії виконання судових актів є предметом дослідження багатьох вчених-процесуалістів, а саме: Богдана Й.Г. Верби-Сидор О.Б., Дем'янової О.В., Заворотька П.П., Загайнової С.К., Зейдер Н.Б., Комарова В.В., Кройтора В.А., Ляшенка Р.О., Перунової О.М., Приходька І.А., Талан Л.Г., Терехової Л.О., Тимченка Г.П., Щербак С.В., Фурси С.Я., Шиманович О.М., Штефана М.Й. та ін.

В процесуальній науці виконання ухвал суду в механізмі судового захисту не достатньо вивчено. Сучасні дослідження процедури виконання судових актів, включають наукові напрацювання у сфері реалізації судових рішень у виконавчому провадженні (Талан Л.Г., 2012), ухвал суду у цивільному процесі (Лисенко Л.С., 2012), правосуб'єктності суду у виконавчому провадженні (Верба-Сидор О.Б., 2013), суб'єктів виконавчого процесу (Вінциславська М.В., 2014), в той час як специфіка виконання ухвал суду вимагає детального дослідження особливостей правовідносин, які виникають на стадії її реалізації. Дисертантом вперше визначено метою дослідження комплексну нормативну характеристику та теоретико-правове узагальнення процедури виконання саме ухвал суду у цивільному процесі як виду судових рішень.

Викладені аргументи переконують в актуальності та своєчасності дисертаційного дослідження Майки М.Б., предметом якого визначено сучасні теоретичні концепції, гіпотези, судова та виконавча практика із виконання ухвал суду у цивільному процесі як виду судових актів, норми чинного законодавства, які регулюють процедуру виконання ухвал суду у цивільних справах.

Зв'язок роботи із науковими програмами, планами, темами

Дисертацію виконано у межах науково-дослідної теми кафедри цивільного права та процесу юридичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка на 2012–2014 роки «Удосконалення механізму правового регулювання у світлі новелізації цивільного законодавства» (номер державної реєстрації 0112U003754) та теми, яка здійснювалась кафедрою у 2016–2018 роках «Проблеми уніфікації цивільного законодавства України із правом ЄС» (номер державної реєстрації 0116U001703). Тема дисертації затверджена Вченою радою Львівського національного університету імені Івана Франка (протокол № 20 від 11 листопада 2014 року).

***Ступінь обґрунтованості положень, висновків і рекомендацій,
сформульованих у дисертації***

Слід відмітити достатній ступінь обґрунтованості й достовірності результатів дослідження, який, насамперед, зумовлений раціональною та внутрішньо узгодженою структурою дисертації. Її зміст складається зі вступу, трьох розділів, які поєднують вісім підрозділів, висновків, списку використаної літератури та додатків.

Обґрунтованість й достовірність результатів дослідження забезпечено використанням низки загальнонаукових і спеціальних методів пізнання: історико-правового, порівняльно-правового, системного, аналітичного, статистичного, структурно-логічного, логіко-семантичного, логічних методів і прийомів – дедукції, індукції, аналогії, аналізу, синтезу. Їх застосування визначило логічну побудову дисертації та дозволило послідовно й науково обґрунтовано реалізувати мету і задачі, поставлені на початку дослідження.

Суттєвою перевагою роботи є використання значного обсягу нормативно-правових актів, які регламентують застосування судових актів в цивільному судочинстві, практики ЄСПЛ а також загальнотеоретичних наукових праць як українських, так і зарубіжних вчених, розробок фахівців у галузі теорії права, цивільного права та процесу, виконавчого процесу (провадження).

Метою дисертаційного дослідження є здійснення теоретико-правового узагальнення процедури виконання ухвал суду у цивільному процесі характеристики нормативної бази, яка регламентує процедуру виконання ухвал у цивільному процесі і на цій базі розробка і формулювання змін та доповнень до чинного цивільного процесуального законодавства щодо оптимізації механізму виконання судових актів в межах як цивільного, так і виконавчого процесу (провадження).

Для реалізації визначеної мети дисертантом сформульовані основні задачі наукової роботи. Слід зазначити, що крім суто наукового значення, завдання дисертаційного дослідження передбачають аналіз та внесення пропозицій до цивільного процесуального законодавства, яке регламентує виконання ухвал у цивільному процесі України, тобто до Цивільного процесуального кодексу України (арк. 222-227 дисертації, додаток А) та Закону України «Про виконавче провадження» (арк. 227-229 дисертації додаток А) .

***Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і
рекомендацій, сформульованих у дисертації***

Детальне ознайомлення з текстом дисертації дає підстави стверджувати, що підхід дисертанта до дослідження виконання ухвал суду у цивільному процесі відзначається фундаментальністю, ґрунтовністю дослідження. Варто відзначити структурованість роботи, логічність викладу, якісне оформлення наукового апарату роботи.

Слід відзначити обґрунтованість наведених дисертантом висновків, які базуються на грамотному використанні як загальнонаукових методів: порівняльного аналізу і синтезу, системного аналізу. Слід відзначити досить

широку емпіричну базу дисертаційної роботи, яку склали практика ЄСПЛ та національних судів України та практика виконавчого провадження.

Справляє позитивне враження база джерел роботи. Видання, включені до списку використаної літератури, насамперед зарубіжної, свідчать про ґрунтовне опрацювання проблеми, і високий рівень наукової підготовки автора, його наукову зрілість.

Наукова новизна одержаних результатів

Наукова новизна одержаних результатів дисертації полягає у тому, що робота є однією з перших спроб на узагальненому рівні, з використанням сучасних методів пізнання та урахуванням новітніх досягнень науки цивільного та виконавчого процесу визначити сутність та особливості стадії виконання ухвал суду у цивільних справах, як у межах цивільного судочинства, тобто без участі державного чи приватного виконавця, так і в межах виконавчого провадження, що дозволило саме комплексно підійти до обґрунтування низки нових положень і висновків, надати практичні рекомендації та пропозиції про внесення змін та доповнень з досліджуваних питань до відповідних нормативних актів та узгодити їх між собою, зокрема ЦПК та Закон України «Про виконавче провадження».

Оцінюючи найважливіші здобутки дисертаційного дослідження, варто вказати на результати, які мають вагому наукову новизну.

По-перше, заслуговує наукової уваги розроблений автором підходи до класифікації ухвал суду у цивільному процесі за критеріями порядку та способу виконання (*арк. 46-63 дисертації*), класифікації та правосуб'єктності учасників правовідносин на стадії виконання ухвали суду у цивільному процесі (*арк. 88-114 дисертації*).

По-друге, цінним з наукової точки зору є визначення місця норм, які регулюють виконання ухвал суду у цивільному процесі у системі права України та авторська характеристика правовідносин, які виникають на стадії виконання ухвал суду у цивільному процесі (*арк. 71-88 дисертації*).

По-третє, важливим є практичне значення результатів дослідження, зокрема, пропозиції автора викладені у формі проекту змін до ЗУ «Про виконавче провадження» та ЦПК України щодо включання до норм чинного законодавства, яке регулює процедуру реалізації ухвал суду у цивільному процесі норм, якими конкретизувати суб'єктів виконання окремих видів ухвал, віднести групу ухвал до категорії виконавчих документів, оптимізувати процедуру виконання судових актів про присудження (*арк.222- 229 дисертації*).

По-четверте, на основі аналізу норм законодавства, правозастосовчої практики вперше узагальнено нормативну та практичну процедуру реалізації ухвал суду у цивільному процесі (судочинстві), тобто без участі посадових осіб органів Державної виконавчої служби України чи приватного виконавця (*арк.148-168 дисертації*), так і в межах виконавчого провадження (*арк.118-147 дисертації*), систематизувати способи практичного приведення до примусового виконання **ухвали про затвердження судом умов мирової угоди**.

Вважаємо, що наукова новизна та її складові сформульовані коректно, їх кількість та кваліфікаційні ознаки відповідають нормативним вимогам.

Оцінка змісту та завершеності дисертації

У вступі чітко обґрунтовано актуальність теми дисертаційного дослідження, науково коректно сформульовано мету наукової праці, яка корелює з темою, та конкретизується у завданнях, правильно окреслено об'єкт та предмет дослідження. Логічно окреслено систему використаних в роботі дослідницьких методів.

У Розділі 1 «Теоретико-правова характеристика інститут ухвал у цивільному процесі», що складається із трьох підрозділів, автор характеризує законну силу ухвали суду, визначає підходи до класифікації ухвал суду у цивільному процесі, окреслює методологічні засади дослідження.

Розділ 2 «Правовідносини з виконання ухвал суду у цивільному процесі» автор формує із двох підрозділів, у яких аналізує юридичну природу правовідносин з виконання ухвал суду та досліджує склад та правосуб'єктність учасників правовідносин з виконання ухвал.

У Розділі 3 «Процесуальні особливості виконання ухвал суду у цивільному процесі України» здійснюється правова характеристика виконання ухвал у цивільному процесі органами державної виконавчої служби та приватними виконавцями, досліджується процедура реалізації ухвал, виконання яких здійснюється поза межами виконавчого провадження, визначено наслідки набрання законної сили ухвал суду у цивільних справах, для яких не передбачена стадія виконання.

Завершується робота розгорнутими висновками, які випливають зі змісту роботи, які є логічними, слугують віддзеркаленням основних результатів дисертаційної роботи.

Виходячи з аналізу основної частини дисертації, резюмуємо, що мета дисертаційної роботи в ході виконання дослідження була досягнута, а дисертація є завершеною науковою кваліфікаційною працею.

Значення одержаних результатів для науки й практики та рекомендації щодо їх можливого використання

Результати дисертаційного дослідження характеризуються теоретичною та практичною значущістю. Вони можуть бути використані:

- для подальшого теоретичного дослідження проблеми виконання ухвал суду як у порядку цивільного, так і виконавчого процесу (провадження);
- у правозастосовній практиці практикуючих юристів у сфері виконання судових актів у цивільному судочинстві та у виконавчому провадженні;
- у організації державного управління шляхом удосконалення нормативного регулювання процедури виконання ухвал суду у цивільному судочинстві та виконавчому провадженні;
- у навчальному процесі, а саме: при викладанні навчальних курсів «Цивільний процес», «Виконавче провадження» у вищих навчальних закладах.

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій

дисертації в опублікованих працях

Основні положення та висновки дисертаційної роботи викладено у 9 наукових статтях у фахових юридичних виданнях, чотири з яких - в іноземному виданні, 10 тезах доповідей.

Таке представлення результатів наукової роботи є достатнім. Кількість публікацій, обсяг, якість, повнота висвітлення результатів та розкриття змісту дисертації відповідає встановленим вимогам. Зазначені публікації повною мірою висвітлюють основні наукові положення дисертації.

Спрямованість науково-практичних конференцій, де відбувалася апробація дисертаційного дослідження, характер статей дисертанта, в яких відображено положення дисертації і результати проведених досліджень, повною мірою розкривають дослідницьку проблему виконання ухвал суду у цивільних справах. Загалом вважаємо, що дисертація пройшла належну апробацію; вона є самостійною науковою працею, що має завершений характер.

Відповідність змісту автореферату основним положенням дисертації

Ознайомлення з текстом автореферату дисертації дає підстави стверджувати, що за структурою та змістом він відповідає вимогам, що ставляться МОН України. У тексті автореферату відображено основні положення, зміст, результати і висновки здійсненого дисертаційного дослідження. Наголосимо, що зміст автореферату та основні положення дисертації є ідентичними.

Усе вищезазначене свідчить про комплексну працю та високий рівень підготовленої роботи.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації

Позитивна оцінка рецензованої роботи та проведеного дисертаційного дослідження, в цілому, не виключає можливості й необхідності висунути низку зауважень критичного та дискусійного характеру.

1. Запропонована автором класифікація ухвал суду у цивільному процесі за критерієм «порядку та способу виконання» (арк 46-52 дисертації), хоча і

обґрунтовується автором, проте є не зовсім коректною. По-перше, при виокремленні такого критерію як за «порядком та способом виконання», то у ньому об'єднуються два різні терміни. Спочатку слід було б розкрити сутність кожного із них, тобто, що розуміється під «порядком виконання», а що - під «способом виконання». Так, згідно тлумачного словника, під *порядком* слід розуміти певні, чітко визначенні законом правила (процедуру) виконання рішень. А щодо *способу*, то під ним слід розуміти – певну дію, прийом, яка дає можливість зробити, здійснити, що-небудь, досягти чогось. Автор же за критерієм «способу і порядку виконання ухвал» виділяє *суб'єктів* виконання ухвали – ухвали, які виконуються органами державної виконавчої служби та приватними виконавцями. Тому хотілось би під час захисту заслухати думку дисертанта, які ухвали він відносить до групи за критерієм «порядок виконання ухвали суду» та як їх правильно назвати, з урахуванням наведених ним суб'єктів, а які за таким критерієм як «спосіб виконання ухвали суду» та до якої групи він відносить виконання ухвал суду за такими критеріями як: 1) законодавством передбачено процедуру виконання ухвали; 2) законодавством не передбачено процедуру виконання ухвали. Чи доцільно, крім такого критерію виконання ухвал як «за способом і порядком» виділити у класифікації критерій: за суб'єктами виконання ухвали, та кого він відносить до таких суб'єктів?

2. Дисертантом Розділ 3 названо «Процесуальні особливості виконання ухвал у цивільному процесі України, тобто це ті ухвали, як вказує автор на (*арк.118 дисертації*), які виконуються поза межами виконавчого провадження. Але при цьому у п.3.1 дисертант, розкриваючи правову природу виконання ухвал саме у цивільному процесі, вказує, що у цивільному процесі ухвали виконуються органами державної виконавчої служби чи приватними виконавцями. Хотілося б заслухати думку дисертанта про співвідношення діяльності органів, які виконують ухвали суду у цивільній справі як складових різних юрисдикційних процесів: цивільного процесу (судочинства) та виконавчого процесу (виконавчого провадження). Чому автор вважає доцільним розкриття у даній праці ухвал, які виконуються в примусовому порядку

виконавцями?

3. У третьому розділі (*арк.141-142 дисертації*) автором запропоновано передбачити право державного чи приватного виконавця на звернення до суду про зняття арешту з майна та коштів боржника у разі винесення судом ухвали про розстрочку чи відстрочку виконання рішення суду, проте не обґрунтовано конкретних підстав для знання арешту, які б унеможливили зловживання у зазначеній сфері. Крім того, слід розмежувати випадки та суб'єктів, ким був накладений такий арешт: 1) виконавцем, у порядку вжиття заходів примусового виконання рішення, згідно ст. 10 Закону України «Про виконавче провадження», якщо арешт є складовою звернення стягнення на майно боржника ; чи 2) судом у порядку забезпечення позову згідно п. 1 ч. 1 ст. 150 ЦПК та така ухвала про накладення арешту на майно боржника була виконана виконавцем. Чи не призведе таке зняття арешту із майна боржника до негативних наслідків, його витрачення, знищення тощо?

4. На *арк.164 дисертації* дисертант говорить про необхідність на законодавчому рівні визначити механізм виконання ухвали суду про тимчасову виїмку (вилучення) доказів – документів для дослідження їх судом за правилами виконавчого провадження та пропонує при цьому редакцію норми ст. 47-2 Закону України «Про виконавче провадження»: ... у разі невиконання такої ухвали без поважних причин чи ухилення від виконання дана ухвала має направлятися на виконання до державної виконавчої служби. Хотілось би під час захисту заслухати думку дисертанта щодо відповідальності зобов'язаної судом особи за невиконання ухвали про надання доказів без поважних причин чи ухилення від її виконання та момент, із якого вживаються заходи процесуального примусу про тимчасове вилучення доказів згідно ст.146 ЦПК та послідовність вжиття таких заходів. Чи може дисертант запропонувати процедуру виконання такої ухвали щодо інших видів доказів, крім документів, які передбачено у ч. 1 ст. 146 ЦПК.

5. Автором на *арк.97 дисертації* запропоновано класифікувати учасників виконання ухвал суду у цивільному процесі на: суб'єкта безпосереднього

виконання ухвали та суб'єктів, які сприяють виконанню ухвал суду та тих, які наділені правом вимагати виконання ухвали. Дисертантом наведені загальні критерії відмежування таких суб'єктів одне від одного, проте на практиці усе на багато складніше та, одночасно, діяльність цих суб'єктів тісно переплітається. Тому хотілося б під час захисту заслухати думку дисертанта про ті проблемні питання, які мають місце на практиці при розшуку боржника та його майна, із якими органами взаємодіє виконавець при цьому, та який статус вони займають, зокрема, коли майно боржника знаходиться за кордоном.

6. Потребує уточнення суб'єкт виконання ухвал суду, оскільки вони безпосередньо виконуються не органами державної виконавчої служби (арк.2, 118-121 дисертації), а державним виконавцем, який несе безпосередню відповідальність за свої дії чи бездіяльність при виконанні рішення суду, навіть якщо рішення виконується виконавчою групою. Хотілося б під час захисту заслухати остаточну думку щодо даного питання, оскільки у роботі є різні підходи, на арк. 118 дисертації одночасно йдеться, що ухвалу суду виконує державний виконавець згідно Закону України «Про виконавче провадження».

Загальний висновок

Дисертаційна робота на тему «Виконання ухвал суду у цивільному процесі» є комплексним науковим дослідженням, яка виконана у такому аспекті вперше і поглиблює існуючі наукові розробки у зазначеній сфері та є суттєвим внеском в науку цивільного та виконавчого процесу.

Дисертація є завершеною, самостійно підготовленою кваліфікаційною науковою працею, в якій отримані нові науково-обґрунтовані та практично цінні результати, що вирішують важливі науково-практичні проблеми реалізації ухвал суду постановлених за правилами цивільного судочинства.

Актуальність обраної теми дисертації, ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, новизна та повнота викладу в опублікованих

працях повністю відповідають вимогам, які пред'являються до кандидатських дисертацій.

Вважаємо, що дисертаційна робота на тему «Виконання ухвал суду у цивільному процесі», представлена на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук, відповідає вимогам пунктів 9, 11, 12, 13, 14 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, а її автор – Майка Максим Борисович – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право.

Офіційний опонент:

доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри
нотаріального та виконавчого процесу і адвокатури
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

Фурса С.Я.

«10» 06 2019 року

